

« Nowa Fantastyka Jean-Pierre'a Andrevona. »

Prace naukowe dotyczące twórczości pisarzy bardzo znanych, żyjących, reprezentantów kultury masowej otoczonych uwielbieniem fanów nastrożają wiele problemów (takich jak na przykład mnogość tekstów do zanalizowania, brak źródeł krytycznych, problem z obiektywną naukową recepcją, postrzeganie tego typu badań jako mniej prestiżowe niż badania nad kulturą wysoką) i, m.in., dlatego należą do rzadkości. Jestem świadoma tych trudności, ale uważam, że kultura popularna we wszystkich swoich przejawach jako autentyczny *signum temporis* powinna być poddana rzetelnej analizie naukowej. Prawie nieznanym polskim czytelnikom, ale bardzo znanym w strefie francuskojęzycznej współczesnym pisarzem, Jean-Pierre Andrevon, jest prawdziwą ikoną kultury masowej: nazywany francuskim Stephenem Kingiem autor ponad 170 tekstów (opowiadań, powieści, cykli powieściowych), piosenkarz, malarz, wojujący ekolog, znawca kina grozy. Niektóre z jego powieści (jak przyrównywany do *Gwiezdnych wojen* i *Diuny* cykl *Gandahar*) stały się kanwą dla gier komputerowych, seriali i adaptacji kinowych. Gatunkiem literackim, jaki przede wszystkim praktykuje Andrevon jest fantastyka („*le fantastique*”), ale jest to fantastyka odmienna, odchodząca od utartych schematów wypracowanych przez francuskich pisarzy dziewiętnastowiecznych. W moim projekcie, chcę zbadać specyfikę fantastyki Andrevonowskiej.

W pierwszej fazie mojego projektu, skupię się na nowatorskim aspekcie filozoficznym i ekologicznym charakterystycznym dla jego prozy. W sposób bardzo spójny, Andrevon wplata we wszystkie swoje teksty, niczym leitmotiv, szczególną koncepcję człowieka i świata będącą nowym źródłem grozy. Pisarz odrzuca dominującą w fantastyce dawnej optykę antropocentryczną: człowiek Andrevonowski jest tylko jednym (i to wcale nie najważniejszym) z przedmiotów natury, jednym z elementów wszechświata, który, przez kontrast, poraża swym ogromem i mocą. Niemożność zrozumienia świata oraz samotność postaci stają się przyczyną „kosmicznego pesymizmu”, w którym pogrąża się bohater. Nieekologiczna postawa człowieka w świecie doprowadza nierzadko do apokalipsy: katastrof naturalnych, zmian klimatycznych, trzęsień ziemi, pandemii etc., co często powoduje indywidualny upadek bohatera, lub wyginięcie całej rasy ludzkiej. Postapokaliptyczne Andrevonowskie światy bez obecności ludzi nie są jednak końcem: kosmos nie zauważa zniknięcia człowieka, cykl życia toczy się dalej, fauna i flora rozwijają się bujnie, niezagrożone już nieekologicznymi działaniami ludzi. Analogiczne obawy związane z kondycją człowieka w świecie są wyrażane w niektórych nurtach współczesnej francusko i anglojęzycznej filozofii, którymi pisarz się inspirował tworząc szczególną odmianę fantastyki filozoficznej („filo-fikcji”).

W drugiej fazie projektu, skoncentruję się na relacjach fantastyki Andrevona z innymi gatunkami literackimi oraz z konkretnymi dziełami literackimi. Bawiąc się z przyzwyczajeniami i oczekiwaniami czytelnika – fana literatury fantastycznej, pisarz lubi tworzyć tekst-mozaikę poprzez zapożyczenia niektórych motywów, technik pisarskich z innych niż fantastyka gatunków popularnych, takich jak powieść kryminalna, thriller, powieść szpiegowska, powieść przygodowa, horror, fantasy, fantastyka naukowa. Dzięki tym zapożyczeniom międzygatunkowym, teksty Andrevona stają się rodzajem gry z czytelnikiem, który może odnaleźć w fantastyce pisarza nawiązania do konkretnych tekstów na przykład Artura Conana Doyle’a, Agaty Christie, Iana Fleminga, H. G. Wellsa, Stephena Kinga, Iry Levina i wielu innych znanych pisarzy. Andrevon nie ogranicza się do aluzji jedynie do literatury popularnej. Niektóre z jego tekstów odnoszą się też do głównego nurtu literatury: pisarz parodiuje francuską „nową powieść”, inspirował się „Ulisesem” Jamesa Joyce’a, „Procesem” Franza Kafki, „Folwarkiem zwierzęcym” George’a Orwella, czy „Władcą much” Williama Goldinga. Te charakterystyczne dla Andrevona aluzje do tekstów innych pisarzy oraz relacje z innymi niż fantastyka gatunkami powodują, iż jego fantastyka jest zaskakująca i oryginalna oraz, w przeciwieństwie do wielu wytworów kultury masowej, nie jest skonwencjonalizowana. W poszukiwaniu swojej oryginalnej koncepcji fantastyki, Andrevon przekracza granice literatury i inspirował się także kinem. Nawiązuje do konkretnych filmów (na przykład do cyklu *Frankenstein* Jamesa Whale’a), do niektórych gatunków kinowych (*gore*) lub do niektórych technik zapożyczonych z kina grozy (*bus effect*, *jump scare*, *found footage*). Przekraczanie granic gatunków i dyscyplin, powoduje, iż fantastyka Andrevona ma charakter transfikcji.

Zasygnalizowana powyżej oryginalność koncepcji fantastyki Andrevona zasługuje, moim zdaniem, na analizę naukową. Brak uniwersyteckich studiów krytycznych mu poświęconych powoduje, iż mój projekt wypełniłby istniejącą lukę, zapoczątkowałby recepcję naukową jego tekstów oraz zwiększyłby ogólną, do chwili obecnej bardzo skromną wiedzę, na temat współczesnej francuskiej literatury fantastycznej. Projekt ukazałby też ciekawą zbieżność pomiędzy pełną grozy wizją świata i człowieka w obszarach, wydawałoby się tak odległych od siebie, jakimi są współczesna kultura masowa oraz współczesna filozofia. Zaproponowane badania pozwoliłyby również na ukazanie nowych (transfikcyjnych) tendencji we współczesnej literaturze francuskiej, tzn. zacierania się granic między gatunkami popularnymi, między literaturą popularną a wysoką, wreszcie między literaturą a kinem. Refleksja nad twórczością Andrevona, której zwieńczeniem byłaby napisana po francusku monografia, stanowiłaby logiczną kontynuację moich wcześniejszych badań na neofantastykę francuską.